

Regional plan for klima, energi og miljø, handlings- program 2023-2024

5 Handlingsprogram

Jeg vet ikke helt på hvilken måte, men jeg vet at jeg vil jobbe med å begrense konsekvensene av klimaendringer.

Ønske fra Frøydis Nes Hagen (18) fra Ringsaker

Innlandet er et stort geografisk område. Naturtyper, geologi, befolkningsutvikling, bosettingsmønster, arealbruk og infrastruktur er ulik. Tiltakene bygger opp under strategiene for å nå fastsatte mål, og de fleste tiltakene er geografisk uavhengige.

Regionale forskjeller vil kreve en differensiert tilnærming for enkelte tiltak, for å tilpasse disse til regionens spesifikke styrker, muligheter og utfordringer. Læring og samarbeid på tvers av regioner og kommuner vil være viktig for å løse utfordringene i et helhetlig Innlandsperspektiv.

Handlingsprogrammet er satt sammen av ulike tiltak som enten er påbegynt, er i en planleggingsfase eller bør igangsettes. Handlingene er det som skal følge opp vedtatte strategier og mål. Noen tiltak gjelder for hele Innlandet, mens noen må tilpasses enkelte deler av fylket. Denne vurderingen må gjøres når man starter opp arbeidet med de enkelte tiltakene.

For alle tiltak er det definert hovedansvarlig og eventuelt medansvarlige parter, som må samarbeide om oppgaveoppfølgingen. Det må tas stilling til hvordan den økonomiske forpliktelsen av tiltakene skal finansieres.

Behovet for rullering av handlingsprogrammet skal vurderes årlig. Ved rullering bør det utarbeides kriterier for hvordan tiltakene skal vurderes.

Handlingsprogrammet er delt inn med tiltak for hver av de seks satsingsområdene og noen temaovergripende tiltak.

5.1 Innovasjon og næringsutvikling for grønn omstilling i Innlandet

5.1.1 Gjennom forskning, innovasjon, kompetanseheving og utviklingsarbeid, bidrar vi til at alle næringer, bedrifter og offentlige virksomheter omstiller seg, og driver miljø- og klimavennlig og etter sirkulærøkonomiske prinsipper.

+

5.1.1a Følge opp nødvendige tiltak for å realisere prosjekter i Innlandsporteføljen. Målet er å finne de mest innovative, lønnsomme og sirkulære prosjektene i Innlandet, og hva som skal til for å realisere dem.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet og Innovasjon Norge
- **Forventede samarbeidspartnere:** kunnskaps- og innovasjons-miljøer, finansinstitusjoner og Biovalley
- **Status:** igangsatt

5.1.1.b Stimulere til innovasjon og utvikling gjennom aktiv bruk av aktuelle ordninger nasjonalt og internasjonalt. Mobilisere og tilgjengeliggjøre virkemidlene. Jobbe for samordning og kompetanse i virkemiddelapparatet.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, Innovasjon Norge og Norges Forskningsråd
- **Forventede samarbeidspartnere:** innovasjonsaktører, fagaktører og forskningsinstitusjoner
- **Status:** løpende

5.1.2 Innlandet er en pådriver i å utvikle ny og bedre teknologi som bidrar til effektiv bruk og gjenvinning av energi.

+

5.1.2a Kartlegge netto klimagassavtrykk i forbindelse med nybygg og restaurering (materialvalg) ved hjelp av livssyklusanalyser.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** Norwegian Wood Cluster og forsknings- og utviklings-institusjoner
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.1.2b Gjennomføre prosjektet Klimavennlige bygg. Målet er å øke andelen klimavennlige bygg i fylket. Dette skal bidra til kompetanseheving og bevisstgjøring knyttet til gjennomføring av private og offentlige anskaffelser.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet og Innovasjon Norge
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner og Innovasjon Norge
- **Status:** igangsatt

5.1.3 Vi bruker offentlige innkjøp aktivt for å bidra til grønn innovasjon i markedet. Dette gjør vi gjennom å stille krav om klima- og miljøvennlige løsninger og sirkulær-økonomiske prinsipper.

+

5.1.3a Spesifisere og velge leverandører, produkter og løsninger som bidrar til å redusere klima- og miljøbelastningen, og til det grønne skiftet.

- **Ansvarlige:** alle offentlige virksomheter
- **Forventede samarbeidspartnere:** leverandører
- **Status:** løpende

5.1.3b Bidra til at offentlig sektor i Innlandet samordner krav og kriterier i sine anskaffelser for å fremme lokalprodusert mat, grønn innovasjon og næringsutvikling i Innlandet. Utnytte handlingsrommet som ligger i regelverket for offentlige anskaffelser.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet og leverandørutviklingsprogrammet
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner og øvrig offentlig sektor
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.1.4 Ved større utviklingstiltak i reiselivet og rekreasjonsnæringen bruker vi prinsippene i besøksforvaltningen. Dette gjør vi for å styre ferdsel og reduserer mulige konflikter, både når det gjelder lokalmiljø, natur, kulturmiljø og dyreliv.

+

5.1.4a Utarbeide en strategi for reiselivet i tråd med nasjonale og regionale målsettinger innen klima, miljø og energi, der prinsippene for besøksforvaltning ligger til grunn. Aktuelle temaer er delingsøkonomi, energiforsyning, mobilitet, arrangement, hytter, rekreasjon med mer.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** næringslivet, Statsforvalteren i Innlandet, kommunene, destinasjonsselskaper og Innovasjon Norge
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.1.4b Prinsippene om besøksforvaltning bør innarbeides i de kommunale styringsverktøyene (kommuneplanenes samfunnsdel og arealdel).

- **Ansvarlige:** kommunene
- **Forventede samarbeidspartnere:** Innlandet fylkeskommune
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.1.5 Vi etablerer nye og sikrer eksisterende arbeidsplasser basert på lokale ressurser og fortrinn, og som bidrar til nedgang i klimautslipp og utnytter mulighetene som klimaendringene gir. I Innlandet satser vi på mulighetene den grønne omstillingen gir, særlig innenfor bioøkonomien.

+

5.1.5a Følge opp tiltaksplan for Bioøkonomistrategien og tiltaksplanen for Biovalley.

- **Ansvarlige:** styringsgruppen for prosjektet
- **Forventede samarbeidspartnere:** dette er beskrevet i tiltaksplanen for Biovalley
- **Status:** igangsatt

5.1.5b Følge opp Tiltaksplan for skog- og tresektoren i Innlandet, og Tiltaksplan for jordbruk i Innlandet.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** skognæringen og faglagene i landbruket
- **Status:** igangsatt

5.1.5c Utarbeide en strategi for næringslivet i Innlandet som bygger på Bioøkonomistrategien og Innlandsporteføljen. Se på mulighetene for økt fornybar energiproduksjon og energieffektivitet. Dette må også ses i sammenheng med arbeidet med veileder for økt fornybar energiproduksjon og energieffektivitet. Det bør utarbeides en regional analyse som tar stilling til framtidig utbyggingsbehov for næring og bolig, industriell symbiose og alder på eksisterende infrastruktur.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** Innovasjon Norge og næringslivet i Innlandet
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.1.5d Påvirke nasjonale myndigheter for å skape gode rammebetingelser for næringslivet, som stimulerer til økt etablering av løsninger for egenprodusert energi.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** Bionova, Innovasjon Norge og ENOVA

- **Status:** løpende

5.2 Arealbruk

5.2.1 Vi arbeider for at det både på regionalt og kommunalt nivå utarbeides og tas i bruk et areal- og naturregnskap når grunnlaget for dette er på plass.

+

5.2.1a Utarbeide et areal- og naturregnskap for bruk hos regionale, statlige og kommunale myndigheter.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** statlige regionale myndigheter og kommuner
- **Status:** igangsatt

5.2.2 Vi vurderer å gjenbruke og fortette eksisterende bebygde arealer, framfor å ta i bruk ubebygde arealer.

+

5.2.2a I arealforvaltningen oppfordres alle til å utnytte allerede utbygde arealer på en slik måte at de bidrar til å redusere klimagassutslipp, tap av natur og av hensyn til jordvern. Vi skal bidra med kompetanse inn i planprosesser.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, statlige regionale myndigheter og kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** utbyggere og grunneiere
- **Status:** løpende

5.2.3 Vi ser utbyggingsmønstre og transportbehov i sammenheng. Gjennom en samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging begrenser vi transportbehovet og legger til rette for klima- og miljøvennlige transportformer. Tettsted- og byutvikling skjer med god kvalitet, der vi ivaretar hensyn til uteområder, eksisterende bygningsmiljøer, lysforhold og miljøkvalitet. Samtidig ivaretar vi de bostedskvaliteter som god plass og spredt bosetning gir.

+

5.2.3a Styrke samarbeidet med kommunene om arealforvaltning. Statlige og regionale myndigheter skal ta en aktiv rolle overfor kommunene i veiledning og oppfølging av planlegging og gjennomføring der det er behov.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og statlige regionale myndigheter
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner
- **Status:** løpende

5.2.3b Vurdere hvordan samarbeidet om areal- og transportplanlegging i Innlandet kan videreutvikles for å ivareta regionale behov for klima- og miljøvennlige løsninger.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner, Statsforvalteren i Innlandet, Statens vegvesen og næringslivet

- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.2.4 Vi vurderer utbygging av fornybar energi opp mot en bærekraftig forvaltning hvor verdien av natur og produktive landbruksområder og kulturmiljø vektes høyt.

+

5.2.4a Lage en veileder for økt fornybar energiproduksjon og energieffektivitet. Denne bør også avklare og prioritere arealer for produksjon av fornybar energi for å redusere mulige konflikter.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** statlige regionale myndigheter og kommuner
- **Status:** igangsatt

5.2.5 Vi lokaliserer fortrinnsvis fritidsboliger i tilknytning til eksisterende strukturer som serviceområder og annen infrastruktur.

+

5.2.5a Lage en veileder for utbygging av fritidsbebyggelse i Innlandet. Veilederen skal ta utgangspunkt i Nasjonal veileder for fritidsbebyggelse, samt prosjektet Klimavennlig stedsutvikling i hyttekommuner.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** statlige regionale myndigheter og kommuner
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.2.6 Vi anbefaler at det kommunalt eller interkommunalt blir definert en langsiktig utbyggingsgrense mot fjell og utmark. Dette må være lokalt forankret.

+

5.2.6a En utbyggingsgrense mot fjellet skal vurderes i et interkommunalt perspektiv.

- **Ansvarlige:** kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** Innlandet fylkeskommune og statlige regionale myndigheter
- **Status:** løpende

5.2.7 Vi følger opp den nasjonale jordvernstrategien. Omdisponering av dyrka jord skal være under 10 % av nasjonalt mål. Med dagens jordvernmål (2022) tilsvarer dette under 300 dekar årlig omdisponering i Innlandet.

+

5.2.7a Økt fokus på oppfølging av nasjonal jordvernstrategi i planveiledningen.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner
- **Status:** løpende

5.3 Redusere klimagassutslipp

5.3.1 Vi videreutvikler innlandssamfunnets kompetanse innenfor klima, miljø og energibruk for å forsterke innsatsen med klimagassreduserende tiltak.

+

5.3.1a Ta i bruk skoler, bibliotek, og andre arenaer for informasjon og samhandling, for å øke befolkningens kompetanse om utfordringer og muligheter innenfor klima, energi og miljø.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** frivillige organisasjoner og næringslivet
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.3.1b Tilrettelegge og gjøre det enkelt å ta klima- og miljøvennlige valg i hverdagen.

- **Ansvarlige:** offentlige aktører
- **Forventede samarbeidspartnere:** frivillige organisasjoner og næringslivet
- **Status:** løpende

5.3.1c Stille relevante klima- og miljøkrav ved tildeling av tilskudd.

- **Ansvarlige:** offentlige aktører
- **Forventede samarbeidspartnere:** tilskuddstilbydere
- **Status:** løpende

5.3.1.d Videreutvikle Klimapartnere Innlandet til å bli en ledende arena for erfarings- og kunnskapsutveksling innenfor grønn næringsutvikling.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** Statsforvalteren i Innlandet, kommuner, næringslivet og frivillige organisasjoner
- **Status:** igangsatt

5.3.2 Vi er pådrivere for å halvere utslippene fra vegtrafikken i Innlandet. Dette gjør vi ved å stimulere til smartere reisevalg, få flere til å gå, sykle og reise kollektivt, og ved å legge til rette for grønn nyttetransport, transportterminaler og -korridorer.

+

5.3.2a Initiere til, og delta i regionale og nasjonale samarbeid om grønne transport-terminaler og -korridorer. Samarbeide om å få mer klima- og miljøvennlig transport, og for å få overført mer gods fra veg til bane. Viktige momenter er døgnhvileplasser med ladeinfrastruktur for tunge kjøretøy og utvikling av tømmerterminaler til flerbruksterminaler for omlastning av gods fra veg til bane.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** transportselskaper, Bane NOR, kommuner, Statens vegvesen, næringslivet og Østlandssamarbeidet

- **Status:** løpende

5.3.2b Følge opp Mobilitetsstrategi for Innlandet 2021-2030, og jobber for å tilrettelegge for økt sykling i ferie og fritid.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner, Statsforvalteren i Innlandet, kollektivselskapene og frivillige organisasjoner
- **Status:** igangsatt

5.3.2c Jobbe for å påvirke nasjonale myndigheter og andre aktører for å øke overføringen av gods fra veg til bane. Spesielt gjelder dette elektrifisering av Solør- og Rørosbanen, og framføring av InterCity- dobbeltspor til Lillehammer.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og Bane NOR
- **Forventede samarbeidspartnere:** Bane NOR og Statens vegvesen
- **Status:** løpende

5.3.2d Jobbe for å påvirke nasjonale myndigheter til økt takt på innføringen av nullutslippskjøretøy og etablering av ladeinfrastruktur.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** næringslivet og nasjonale myndigheter
- **Status:** løpende

5.3.3 Vi stiller krav om fossilfrie bygg- og anleggsplasser. Vi stiller også krav om rehabilitering før nybygging, og vi bygger med lavt klimafotavtrykk.

+

5.3.3a Vurdere bevaring og oppgradering av eksisterende bygninger før man vurderer å rive og bygge nye bygg. Øke bruken av tre og/eller andre klimavennlige materialer med lang levetid i nye bygg. Helhetlige klimagass-beregninger skal legges til grunn for å få det mest klimagunstige alternativet i byggeprosjekter, som i fylkeskommunens prosjekt Bevar Bygg - Bevar Klima.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet, kommuner og landbruksnæringen
- **Forventede samarbeidspartnere:** entreprenører
- **Status:** igangsatt

5.3.4 Vi legger til rette for at målene i Landbrukets klimaplan kan nås.

+

5.3.4a Jobbe for å få en fossilfri maskinpark i landbruket. Erstatte fossilt drivstoff med biodrivstoff eller maskiner som går på elektrisitet, biogass eller hydrogen.

- **Ansvarlige:** landbruksorganisasjonene og landbruksnæringen
- **Forventede samarbeidspartnere:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet, kommuner og energiselskaper

- **Status:** igangsatt

5.3.4.b Fase ut energiforbruk basert på fossil fyringsolje og øke andelen fornybar energi i driftsbygninger i landbruket innen 1.1.2025.

- **Ansvarlige:** landbruksorganisasjonene
- **Forventede samarbeidspartnere:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet, kommuner og energiselskaper
- **Status:** igangsatt

5.3.5 Vi legger til rette for at hele innlandssamfunnet gjør nødvendige forbruksendringer, slik at vi sammen får en reduksjon av forbruksbaserte utslipp.

+

5.3.5a Gjennomføre matsvinnprosjekter i offentlige institusjoner, kantiner og skoler.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet og kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** relevante aktører
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.3.5b Nasjonale kostholdsråd og bruk av lokalprodusert mat bør legges til grunn for tilbudet i offentlige kantiner.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet og kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** relevante aktører
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.3.6 Vi forebygger avfallsproduksjon ved å øke andelen ombruk og materialgjenvinning, og sikrer god utnyttelse av avfall.

+

5.3.6.a Intensivere arbeidet med å finne alternative bruksområder for energi fra matavfall, husdyrgjødsel, biogjødsel og grønn CO₂, for eksempel til produksjon og bruk av biogass og oppvarming av veksthus.

- **Ansvarlige:** renovasjonsselskaper, kommuner, energiselskaper og øvrig næringsliv
- **Forventede samarbeidspartnere:** Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet
- **Status:** løpende

5.3.7 Vi reduserer nedbygging og omdisponering av skog, myr og andre karbonrike arealer. Vi forsterker arbeidet med skogtiltak for å øke opptaket av klimagasser.

+

5.3.7a Areal- og naturregnskap skal benyttes som grunnlag for å redusere nedbygging og omdisponering av karbonrike arealer som skog og myr.

- **Ansvarlige:** kommunene

- **Forventede samarbeidspartnere:** Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.3.7b Følge opp tiltakene som øker skogens opptak og lagring av karbon som er beskrevet i Tiltaksplan for skog- og tresektoren i Innlandet 2022-2025.

- **Ansvarlige:** Statsforvalteren i Innlandet og skognæringen
- **Forventede samarbeidspartnere:** Innlandet fylkeskommune og kommuner
- **Status:** igangsatt

5.3.8 Vi øker den offentlige innkjøpskompetansen innen klima, miljø og energibruk, slik at offentlige innkjøp kan bli mer klima- og miljøvennlige.

+

5.3.8a Bidra til at offentlig sektor i Innlandet samordner krav og kriterier i sine anskaffelser, for å fremme lokalprodusert mat, grønn innovasjon og næringsutvikling i Innlandet. Utnytte handlingsrommet som ligger i regelverket for offentlige anskaffelser, og styrke kompetansen hos offentlige innkjøpere.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.4 Klimatilpasning

5.4.1 Vi har god kunnskap om lokale og regionale utfordringer og konsekvenser av et endret klima. Dette gjør at alle sektorer er best mulig rustet til å håndtere de utfordringene de står overfor.

+

5.4.1a Klimarelatert risiko og sårbarheter må kartlegges.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** Riksantikvaren, kommuner og Statsforvalteren i Innlandet
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.4.1b Følge opp og veilede kommunene slik at klimatilpasning kommer inn som et tema i alle de kommunale risiko- og sårbarhets- (ROS-)analysene.

- **Ansvarlige:** Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner
- **Status:** løpende

5.4.2 Arealplanlegging og tiltak gjennomføres på en slik måte at fare for hendelser som følge av naturfare og klimaendringer reduseres. Vi prioriterer naturbaserte løsninger i arbeidet med klimatilpasning der det er mulig.

5.4.2a Avsette nødvendige hensynssoner til vassdrag i arealplanleggingen, slik at man unngår negativ påvirkning av flomhendelser og behov for fremtidig sikring. Alle kommuner skal planlegge for håndtering av overvannsproblematikk.

- **Ansvarlige:** kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet og Norges vassdrags- og energidirektorat.
- **Status:** løpende

5.4.2b Klimaframskrivninger og annen kjent informasjon legges til grunn ved statlig, regional og kommunal planlegging.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, kommuner og Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** Norges vassdrags- og energidirektorat
- **Status:** løpende

5.4.2c Utrede og vurdere naturbaserte løsninger ved planlegging av alle flomsikringstiltak.

- **Ansvarlige:** tiltakshaver og kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** Innlandet fylkeskommune og Norges vassdrags- og energidirektorat
- **Status:** løpende

5.4.3 Innlandssamfunnet utnytter mulighetene for verdiskaping som ligger i et klima i endring.

5.4.3a Vurdere støtte til næringsutvikling og tiltak som utnytter mulighetene klimaendringene gir.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og Innovasjon Norge
- **Forventede samarbeidspartnere:** næringslivet
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.4.3b Vi videreutvikler og styrker det brearkeologiske sikringsprogrammet i Innlandet. Vi viderefører og styrker Klimapark 2469 som lærings-, overvåknings og forskningsarena for klimaendringer og brearkeologi.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** Fjellsenteret i Lom
- **Status:** igangsatt

5.5 Natur- og kulturmiljø og naturmangfold

5.5.1 Vi ivaretar naturlige bestander av arter, sikrer genetisk mangfold og ivaretar arters leveområder og viktige økologiske funksjonsområder på land og i vann.

5.5.1a Utarbeide et areal- og naturregnskap for bruk hos regionale, statlige og kommunale myndigheter.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** Statsforvalteren i Innlandet og kommuner
- **Status:** igangsatt

5.5.1b Legge til rette for en kunnskapsbasert og bærekraftig forvaltning av beitedyr og vilt- og fiskeressursene som bygger opp under næringsutvikling, matproduksjon og rekreasjon.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** rettighetshavere, landbruksorganisasjoner og kommuner
- **Status:** løpende

5.5.1c En kunnskapsbasert og bærekraftig forvaltning av vilt- og fiskeressursene skal bidra til en god rekruttering til jakt og fiske.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** rettighetshavere, landbruksorganisasjoner og kommuner
- **Status:** løpende

5.5.2 Vi ivaretar karbonrike arealer, som skog, myr- og våtmarksområder, for å bevare leveområder, og opprettholde lagring og opptak av klimagasser. Vi legger til rette for restaurering av allerede ødelagte områder.

+

5.5.2a Kartlegge aktuelle områder for naturrestaurering (myr, våtmark, vassdrag, skog).

- **Ansvarlige:** Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner og grunneiere
- **Status:** igangsatt

5.5.2b Øke fokuset på restaurering og reetablering, og utrede mulighetene for å opprette en regional tilskuddsordning for dette.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, Statsforvalteren i Innlandet og kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** tilskuddsmottakere, og relevante aktører
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.5.3 Vi bruker kunnskap fra kulturarvfeltet for å sikre kulturhistoriske kvaliteter og naturverdier i landskapene, og for å bidra til opplevelsen av dem.

+

5.5.3a Oppfordre til at kommunene innarbeider kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse(KULA) som hensynssoner i kommunenes arealplaner.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner
- **Status:** løpende

5.5.3b Bidra i arbeidet med å få Norsk seterkultur inn på Unescos liste over immateriell kulturarv.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** prosjektgruppe
- **Status:** igangsatt

5.5.5c Bidra i arbeidet med å få Villreinfangsten som verdensarv inn på Norges tentative verdensarvliste.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** prosjektgruppe
- **Status:** igangsatt

5.5.4 Vi bidrar til vern av natur og landskap for å ivareta sårbare arter og naturtyper, og verner skog i Innlandet i tråd med nasjonale målsettinger. Lokal involvering og medvirkning skal sikres i verneplanprosesser.

+

5.5.4a Følge opp arbeidet med supplerende vern og stimulerer til ytterligere frivillig vern av skog og motivere kommuner og grunneiere til å se muligheter ved vern. Vi har som mål å verne minimum 10 % av skogen i Innlandet i tråd med nasjonale målsettinger.

- **Ansvarlige:** Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** skogeierorganisasjonene
- **Status:** løpende

5.5.5 Vi har ikke forurensing eller forsøpling som skader helse eller miljø på land eller i vann, og vi reduserer mengden lys og støyforurensing.

+

5.5.5a Følge opp kravene i EUs vanndirektiv, vannforvaltningsplanene og Oslofjordplanen slik at dette blir en naturlig del av kommunenes og fylkeskommunens fokus i plansaker og tiltak. Støtte opp om, og stimulere til, søppelaksjoner langs vassdragene våre.

- **Ansvarlige:** regionale sektormyndigheter og kommuner
- **Forventede samarbeidspartnere:** frivillige organisasjoner
- **Status:** løpende

5.5.5b Samhandling med kommunene for å begrense lysforurensning gjennom bruk av plan- og bygningsloven.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune og Statsforvalteren i Innlandet
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner
- **Status:** løpende

5.5.5c Bidra til prosjekter som legger til rette for å opprettholde økosystemenes struktur, virkemåte, produktivitet, samfunnskritisk infrastruktur og naturmangfold på land og i vann. Et eksempel på et slikt prosjekt er Oppdrag Mjøsa, som skal legge til rette for verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av Mjøsas ressurser.

Prosjektet skal være en pilot for en større nasjonal innsats for en bedre kunnskapsstyrt forvaltning av ferskvannsressurser, både i Norge og globalt.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner og aktuelle aktører
- **Status:** løpende

5.5.5d Drifte en samarbeidsarena for vannforvaltningen i Innlandet (Vannteam Innlandet).

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner og andre relevante partnere
- **Status:** igangsatt

5.6 Omstilling til og bruk av, fornybar energi

5.6.1 Vi effektiviserer energibruken i alle sektorer.

+

5.6.1a Utarbeide en strategi for næringslivet i Innlandet som bygger på Bioøkonomistrategien og Innlandsporteføljen.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** næringslivet og Statsforvalteren i Innlandet
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.6.1b Lage en veileder for økt fornybar energiproduksjon og energieffektivitet.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner og regionale myndigheter
- **Status:** igangsatt

5.6.1c Opprette et regionalt energiforum for å samordne og utvikle produksjon av og omstilling til fornybar energi og infrastruktur.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** aktuelle partnere
- **Status:** igangsettes i løpet av 2023

5.6.1d Jobbe for nullutslipp og utfasing av fossilt drivstoff, gjennom og blant annet å legge til rette for hensiktsmessig utbygging av energistasjoner i Innlandet.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune, kommuner, Statens vegvesen og energiselskaper
- **Forventede samarbeidspartnere:** næringsaktører og transportselskaper
- **Status:** løpende

5.6.2 Vi øker kompetansen på energieffektivisering og bruk av fornybare energikilder, og sørger for en kunnskapsbasert utvikling.

+

5.6.2a Bidra til utviklingen av stimuleringsordninger og tiltakslistene for energieffektivisering av bygg.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** Enova
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.6.2b Gjennomføre en kunnskapskampanje om energieffektivisering rettet mot privat energibruk.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** bransje- og interesseorganisasjoner, kommuner og Statsforvalteren i Innlandet
- **Status:** vurderes igangsatt innen utgangen av 2026

5.6.2c Bidra til å teste ut regional energirådgivertjeneste for å se om dette er en hensiktsmessig måte å jobbe på.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner
- **Status:** igangsatt

5.6.3 Vi er en pådriver overfor nasjonale myndigheter for å gi bedre vilkår til utvikling og omstilling til fornybar energi, og for at distribusjonsnettene for strøm er robuste og dimensjonert for et økt forbruk. Utbygging av strømmettet skjer på en bærekraftig måte og med minst mulig konflikt med naturen/tap av naturverdier.

+

5.6.3a Fylkeskommunen skal være en pådriver slik at tilgangen til, og infrastrukturen for, kraft i Innlandet blir prioritert.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** energiselskaper og nasjonale myndigheter
- **Status:** igangsatt

5.6.4 Vi skaper større energifleksibilitet ved å øke produksjonen av lokal fornybar energi, gjennom nybygging og økt produksjon i eksisterende anlegg. Vi prioriterer å effektivisere eksisterende kraftanlegg med minst mulig negativ påvirkning av natur- og kulturverdier.

+

5.6.4a Lage en veileder for økt fornybar energiproduksjon og energieffektivitet. Veilederen bygger blant annet på regionale føringer for behandling av vindkraftsaker i Hedmark. Veilederen skal bidra til at det blir gjort gode avveininger i potensielle målkonflikter.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** kommuner, regionale myndigheter og relevante aktører
- **Status:** igangsatt

5.6.5 Vi jobber i større skala for å gjøre det mulig å lagre energi eller potensial for energi, basert på regionale vurderinger av egnede områder.

+

5.6.5a Kartlegge og vurdere egnede områder for lagring av fornybar energi. Vurdere hvordan batterier/energilagring kan brukes aktivt for å jevne ut raske variasjoner i energi fra sol- og vindkraftverk.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** relevante aktører
- **Status:** igangsatt

5.6.5b Ved etablering av nye kraftanlegg skal det vurderes muligheter for å bygge en energibank i tilknytning til kraftanlegget.

- **Ansvarlige:** energiselskaper
- **Forventede samarbeidspartnere:** relevante aktører
- **Status:** igangsatt

5.6.5c Innlandet skal være offensive for fremtidig bruk av hydrogen, bidra inn i diskusjonen om kjernekraft og legge til rette for at geotermisk energi kan tas mer i bruk for å dekke energibehovet.

- **Ansvarlige:** Innlandet fylkeskommune
- **Forventede samarbeidspartnere:** relevante aktører
- **Status:** løpende

5.7 Temaovergripende tiltak

I tillegg til tiltakene i planen skal fylkeskommunen, i samarbeid med Statsforvalteren i Innlandet og interkommunale politisk råd, være en pådriver i arbeidet med å:

- øke kompetansen innen temaene i planen
- delta i nasjonale og internasjonale forsknings- og utviklingsprosjekter
- opprette nettverk med kommunene for kunnskapsformidling og samarbeid
- veilede kommuner, næringsliv og andre aktører
- utvikle verktøy og indikatorsett for operasjonalisering av bærekraftsmålene